

Regeringens skrivelse

2023/24:89

Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd

Skr.
2023/24:89

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 7 mars 2024

Elisabeth Svantesson

Maria Malmer Stenergard
(Justitiedepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen anmäls att regeringen den 13 december 2023 beslutade om en förordningsändring som innebär en utvidgning av den personkrets som får ges uppehållstillstånd med tillfälligt skydd i Sverige, utöver dem som omfattas av rådets beslut om att aktivera massflyktsdirektivet. Utvidgningen innebär att ukrainska medborgare och vissa andra som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023 har rätt till uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. Undantag ska gälla för den som är dömd för ett brott som har ett maximistraff på minst två års fängelse i straffskalan. Anmälan om förordningsändringen görs i enlighet med 21 kap. 3 § andra stycket utlänningslagen.

Förordningen trädde i kraft den 22 december 2023.

Innehållsförteckning

1	Ärendet	3
2	EU:s massflyktsdirektiv och nationella regler om tillfälligt skydd.....	3
3	Massflyktsdirektivet har aktiverats till följd av Rysslands invasion av Ukraina	4
4	Ytterligare kategorier av personer ska omfattas av tillfälligt skydd.....	5
Bilaga 1	Förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97).....	7
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 mars 2024	8

Sedan Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022 har flera miljoner människor flytt från landet. För att svara mot denna situation beslutade Europeiska unionens råd den 4 mars 2022 att aktivera rådets direktiv 2001/55/EG av den 20 juli 2001 om miniminormer för att ge tillfälligt skydd vid massiv tillströmning av fördrivna personer och om åtgärder för att främja en balans mellan medlemsstaternas insatser för att ta emot dessa personer och bära följderna av detta (massflyktsdirektivet).

I rådets beslut anges vilka personkategorier som har rätt till tillfälligt skydd enligt direktivet. Det finns även möjlighet för medlemsstaterna att ge tillfälligt skydd åt ytterligare kategorier av fördrivna personer, om de fördrivits av samma skäl och från samma ursprungsland eller ursprungsregion. Regeringen har utnyttjat den möjligheten och beslutade den 7 april 2022 om en förordningsändring som innebär att även vissa personer som rest in i Sverige under perioden från och med den 30 oktober 2021 till och med den 23 februari 2022, och som efter inresan har fortsatt att vistas i Sverige, omfattas av tillfälligt skydd (se skr. 2021/22:271).

Regeringen har på nytt utnyttjat möjligheten att utvidga personkretsen genom att den 13 december 2023 besluta om en förordningsändring som innebär att tillfälligt skydd får ges även till ukrainska medborgare och vissa andra som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023, se *bilaga*. Undantag gäller för den som är dömd för ett brott som har ett maximistraff på minst två års fängelse i straffskalan.

Föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer får ges uppehållstillstånd ska enligt 21 kap. 3 § andra stycket utlänningslagen (2005:716), förkortad UtL, anmälas till riksdagen genom en särskild skrivelse inom tre månader. Förordningsändringen anmäls genom denna skrivelse.

2 EU:s massflyktsdirektiv och nationella regler om tillfälligt skydd

Massflyktsdirektivet syftar till att personer i en massflyktssituation ska få ett omedelbart skydd och tillgång till sociala rättigheter samt till att det ska finnas en ansvarsfördelning mellan EU:s medlemsstater (prop. 2001/02:185 s. 18). Rådet beslutar om när det är en massflyktssituation och vilka grupper av personer som ska omfattas av det tillfälliga skyddet (artikel 5 i massflyktsdirektivet). Medlemsstaterna får ge tillfälligt skydd åt ytterligare kategorier av fördrivna personer, dvs. utöver dem som omfattas av rådets beslut, om de fördrivits av samma skäl och från samma ursprungsland eller ursprungsregion (artikel 7).

Bestämmelser som genomför massflyktsdirektivet finns i 21 kap. UtL. Bestämmelserna innebär att en utlänning som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet och som överförs till eller tas emot i Sverige ska ges ett tidsbegränsat uppehållstillstånd, uppehållstillstånd med tillfälligt skydd. För att en person ska få vägras tillfälligt

skydd ska samma grunder gälla som när flyktingar får vägras asyl (21 kap. 2 §). Ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd får inte gälla under längre tid än den tid som beslutats av rådet (21 kap. 6 §). Personer med tillfälligt skydd har som utgångspunkt samma rätt till förmåner som asylsökande när det gäller boende, ekonomiskt stöd och sjukvård.

Regeringen får meddela föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer utöver dem som omfattas av rådets beslut får ges uppehållstillstånd med tillfälligt skydd, om dessa personer har fördrivits av samma skäl och från samma ursprungsland eller ursprungsregion. Sådana föreskrifter ska anmälas till riksdagen genom en särskild skrivelse inom tre månader (21 kap. 3 §).

3 Massflyktsdirektivet har aktiverats till följd av Rysslands invasion av Ukraina

Den 4 mars 2022 aktiverades massflyktsdirektivet genom rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följderna till tillfälligt skydd införs (genomförandebeslutet). Beslutet fattades med anledning av Rysslands militära invasion av Ukraina den 24 februari 2022.

I genomförandebeslutet fastställs att det föreligger en massiv tillströmning till unionen av fördrivna personer som har tvingats lämna Ukraina till följd av en väpnad konflikt. Enligt artikel 2.1 ska beslutet tillämpas på följande kategorier av personer som fördrivits från Ukraina den 24 februari eller senare till följd av de ryska väpnade styrkornas militära invasion som inleddes den dagen:

- a) ukrainska medborgare bosatta i Ukraina före den 24 februari 2022
- b) statslösa personer, och medborgare i andra tredjeländer än Ukraina, som åtnjöt internationellt skydd eller motsvarande nationellt skydd i Ukraina före den 24 februari 2022
- c) familjemedlemmar till personer som avses i leden a och b.

Vilka som ska anses vara familjemedlemmar anges i artikel 2.4 i genomförandebeslutet. Ett grundkriterium är att familjen redan fanns och var bosatt i Ukraina före den 24 februari 2022.

Enligt artikel 2.2 ska medlemsstaterna tillämpa antingen beslutet eller tillräckligt skydd enligt sin nationella rätt på vissa personkategorier. Dessa är statslösa personer och medborgare från andra tredjeländer än Ukraina som på grundval av ett giltigt permanent uppehållstillstånd i Ukraina kan visa att de var lagligen bosatta i Ukraina före den 24 februari 2022. En ytterligare förutsättning är att de inte kan återvända till sitt ursprungsland eller sin ursprungsregion på trygga och varaktiga villkor.

I skäl 14 i genomförandebeslutet anges att medlemsstaterna även får ge tillfälligt skydd åt ytterligare kategorier av fördrivna personer, utöver dem som omfattas av beslutet, om dessa personer fördrivits av samma skäl och

från samma ursprungsland eller ursprungsregion. Vidare anges att i detta sammanhang bör medlemsstaterna uppmuntras att överväga att utvidga det tillfälliga skyddet till personer som flydde från Ukraina kort före den 24 februari 2022 då spänningarna ökade, eller som befann sig på unionens territorium (t.ex. på semester eller av arbetsskäl) strax före detta datum och som till följd av den väpnade konflikten inte kan återvända till Ukraina.

Europeiska kommissionen har meddelat riktlinjer för genomförandet av rådets genomförandebeslut (meddelande från kommissionen om operativa riktlinjer för genomförandet av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följderna att tillfälligt skydd införs [C(2022) 1806 final av den 21 mars 2022]). Syftet är att hjälpa medlemsstaterna att tillämpa genomförandebeslutet, massflyktsdirektivet och annan tillämplig EU-lagstiftning. Riktlinjerna, som inte är bindande, omfattar bl.a. frågor om tillämpningsområdet (vilka personer som omfattas av rådets beslut), hur medlemsstaterna ska agera när det gäller barn, även ensamkommande barn, rätten till fri rörlighet mellan medlemsstaterna, registrering och tillhandahållande av information.

I riktlinjerna uppmanar kommissionen med kraft medlemsstaterna att överväga att utvidga det tillfälliga skyddet, i synnerhet till att omfatta dem som kort tid före den 24 februari 2022 flydde från Ukraina på grund av de ökande spänningarna, eller dem som befann sig på unionens eller ett annat tredjelands territorium (t.ex. på semester eller av arbets- eller familjeskäl) strax före detta datum och som till följd av den väpnade konflikten inte kan återvända till Ukraina.

4 Ytterligare kategorier av personer ska omfattas av tillfälligt skydd

Det tillfälliga skydd som följer av rådets genomförandebeslut gäller vissa personer som fördrevs från Ukraina den 24 februari 2022 eller senare. Regeringen beslutade den 7 april 2022 om en förordningsändring som innebär att det tillfälliga skydd som följer av rådets genomförandebeslut ska gälla även för vissa personer som reste in i Sverige under perioden från och med den 30 oktober 2021 till och med den 23 februari 2022. Det har framkommit att även andra personer som befinner sig i Sverige bör omfattas av tillfälligt skydd, exempelvis ukrainare som reste in i Sverige före den 30 oktober 2021. Regeringen beslutade den 13 december 2023 därför om en förordningsändring som innebär att tillfälligt skydd får ges till ukrainska medborgare och vissa andra som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023. Undantag gäller för den som är dömd för ett brott som har ett maximistraff på minst två års fängelse i straffskalan. Detta undantag gäller dock inte vid en eventuell förlängningsansökan. Då gäller de ordinarie vägransgrunderna (21 kap. 2 § andra stycket UtL).

Förordningsändringen innebär att fler personer kan få tillfälligt skydd i Sverige på grund av situationen i Ukraina. Det finns inga säkra uppgifter om hur många personer som berörs. Flertalet av dem har redan uppehållstillstånd på grund av anknytning, arbete eller studier. De som framför allt bedöms vara intresserade av att ansöka om uppehållstillstånd enligt den nya bestämmelsen är asylsökande, som utgör en grupp på ca 1 000 personer. Regeringen bedömer att denna grupp inte bör tvingas återvända till Ukraina under rådande omständigheter.

Svensk författningssamling

Förordning om ändring i utlänningsförordningen (2006:97)

Utfärdad den 13 december 2023

SFS 2023:870

Publicerad
den 15 december 2023

Regeringen föreskriver att 4 kap. 19 h § i utlänningsförordningen (2006:97) ska ha följande lydelse.

4 kap.

19 h §¹ Det tillfälliga skydd som följer av rådets genomförandebeslut (EU) 2022/382 av den 4 mars 2022 om fastställande av att det föreligger massiv tillströmning av fördrivna personer från Ukraina i den mening som avses i artikel 5 i direktiv 2001/55/EG, med följden att tillfälligt skydd införs ska gälla även för en utlänning som lagligen befann sig i Sverige före den 22 december 2023, om han eller hon är

1. ukrainsk medborgare,
2. en utlänning som åtnjöt internationellt skydd eller motsvarande nationellt skydd i Ukraina före den 24 februari 2022, eller
3. en familjemedlem till en person som avses i 1 och 2. Med familjemedlem avses
 - a) make eller sambo,
 - b) barn under 18 år,
 - c) barn under 18 år till en person som avses i a), och
 - d) andra nära anhöriga som levde tillsammans och ingick i familjegemenskapen vid tidpunkten för omständigheterna kring den massiva tillströmningen av fördrivna personer och som var helt eller delvis beroende av en person som avses i 1 och 2 vid den tidpunkten.

För att skyddet ska gälla krävs att utlänningen inte är dömd för ett brott som har ett maximistraff på minst två års fängelse i straffskalan. Detta krav gäller dock inte vid ansökan om förlängning av ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd.

1. Denna förordning träder i kraft den 22 december 2023.
2. För en utlänning som har beviljats ett uppehållstillstånd med tillfälligt skydd enligt den äldre lydelsen, gäller den äldre lydelsen vid prövningen av en ansökan om förlängning av ett sådant uppehållstillstånd.

På regeringens vägnar

GUNNAR STRÖMMER

Johan Klefbäck
(Justitiedepartementet)

¹ Senaste lydelse 2022:256.

Justitiedepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 mars 2024

Närvarande: statsrådet Svantesson, ordförande, och statsråden Ankarberg Johansson, Edholm, J Pehrson, Waltersson Grönvall, Jonson, Strömmer, Forssmed, Tenje, Slottner, M Persson, Wykman, Malmer Stenergard, Liljestränd, Brandberg, Bohlin, Carlson, Pourmokhtari

Föredragande: statsrådet Malmer Stenergard

Regeringen beslutar skrivelse Anmälan av föreskrifter om att ytterligare kategorier av fördrivna personer ska ges tillfälligt skydd